

Tiếng hát át tiếng bom

* Ghi chép: ĐĂNG HUỖNH

Bài 3: Văn công Cần Thơ với ngày vui đại thắng

"Ôi quê hương dấu bao lần giặc phá điêu tàn mà vẫn ngoan cường. Giành một ngày toàn thắng..." – những giai điệu rộn ràng của ca khúc "Đất nước trọn niềm vui" cũng là tiếng lòng của Văn công Cần Thơ (VCCT) ngày giải phóng. Lần đầu tiên, nghệ sĩ, diễn viên kháng chiến về tiếp quản thành phố trong rừng cờ hoa, đặt chân lên nội thành lòng sung sướng hân hoan, lời ca tiếng hát của VCCT góp phần làm cho ngày vui đại thắng thêm tung bừng, rộn rã...

Sẵn sàng cho ngày toàn thắng

Từ ngày thành lập đến trước 30-4-1975, Đoàn VCCT đã ghi dấu ấn trong lòng bà con vùng kháng chiến cũng như cán bộ, chiến sĩ Cần Thơ qua các chương trình lớn: chương trình ra mắt Ủy ban Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam tỉnh Cần Thơ năm 1961, chương trình chào mừng Cần Thơ rước Huân chương Thành Đồng hạng nhất... Đặc biệt là những vở, chập cải lương mang hơi thở của cuộc đấu tranh giải phóng quê hương: "Võ Thị Sáu", "Hoa mùa xuân", "Bình định thành bình địa", "Cùng ra hỏa tuyến"... rất được yêu thích, mà đến nay nhiều diễn viên VCCT vẫn thuộc nằm lòng.

Đạo diễn Trần Anh Thắng về VCCT từ giữa năm 1972 nhưng trước đó, ông đã biết nhiều về văn công qua hoạt động của cha ông- nghệ sĩ Trần Giác. Theo ông Trần Anh Thắng, VCCT đã có kế hoạch biểu diễn phục vụ ngày toàn thắng, thống nhất đất nước từ sau Hội nghị Bình định năm 1972. Khi đó, Đoàn vừa được sáp nhập thành một sau vài năm chia thành 2 đội (Văn công xung kích 1 và 2). Lãnh đạo Đoàn đã xây dựng chương trình biểu diễn quy mô, trước mắt là phục vụ Lễ rước Huân chương Thành Đồng. Ông Thắng kể: "Tiết mục đặc sắc trong chương trình phải kể đến màn múa "Chào mừng Huân chương Thành Đồng" do nghệ sĩ Thu Hồng vừa được tập huấn ở R (Trung ương cục miền Nam- PV) về biên đạo. Động tác, kỹ thuật và đội hình mới, lạ, đẹp, tạo được sinh khí mới".

Văn công Cần Thơ biểu diễn văn nghệ chào mừng Cần Thơ đón nhận Huân chương Thành đồng Hạng Nhứt (1973). Từ giai đoạn này về sau, Văn công Cần Thơ đã có nhiều kế hoạch dài hơi để chuẩn bị cho ngày giải phóng. Ảnh tư liệu do đạo diễn Trần Anh Thắng cung cấp.

Đặc biệt, sau mùa hè đỏ lửa năm 1972, quân ta giải phóng hàng loạt vùng nông thôn, VCCT đã mở lớp tập huấn thanh nhạc, nhạc công, biên đạo múa... Cũng thời gian này, cán bộ của VCCT được phân công đi khắp nơi trong tỉnh chiêu mộ diễn viên, nghệ sĩ về tăng cường. Cuối năm 1974, sau khi phục vụ ở vùng Ô Môn, VCCT đã chuyển về Kế Sách, Châu Thành A và bổ sung vào chương trình một số tiết mục mang tính "dự báo" như: "Hòa bình ca", "Tiến về Sài Gòn", "Bão nổi lên rồi", "Vĩnh Tường rực sáng bóng cờ hồng"... Trong thời khắc gần đến ngày tổng tiến công mùa xuân năm 1975, trước khi VCCT biểu diễn, theo sự hướng dẫn của nghệ sĩ Trần Giác, ông Trần Anh Thắng vẽ bản đồ Việt Nam trên màn bạc chiếu phim. Khi nghe đài phát thanh thông báo quân ta đã giải phóng địa phương nào, thì ông tô màu đỏ trên bản đồ địa phương đó. "Tây Nguyên rồi đến Phước Long, Bình Phước, vùng giải phóng càng tiến vào gần Cần Thơ, bà con càng háo hức, phấn khởi" - ông Thắng kể.

Nói về chương trình chuẩn bị cho ngày giải phóng, VCCT ai cũng nhắc đến cố soạn giả Chí Sinh (Nguyễn Văn Dễn, Trưởng Đội Văn công xung kích) - người lãnh đạo mẫu mực, tài hoa và có một khả năng tiên đoán kỳ lạ. Những năm 1969- 1970, địch bình định vùng giải phóng rất quyết liệt, mở chiến dịch "Nhỏ cỏ U Minh" tàn khốc nhưng ông lại viết chập cải lương "Bình định thành bình địa". Qua hai nhân vật Móc và Moi, ông đã kích sự thất bại của thầy trò Mỹ- Ngụy: "Mạnh cái cóc khô gì mà không bình định nổi miền Tây, kế hoạch U Minh cũng cam đành thất bại chua cay.

Thiệt là ước vọng của Huê Kỳ như chuông treo sợi tóc...". Mối và Móc ghi dấu thành công của cặp đôi Thanh Liêm- Minh Thơ hay Thanh Liêm- Thanh Đồi đến tận hôm nay.

Giọng của nghệ nhân Nguyễn Thanh Liêm chùng xuống khi kể về sự hy sinh của soạn giả Chí Sinh. Tháng 10- 1971, soạn giả Chí Sinh từ già Thanh Liêm để về Kinh Ngang (Phụng Hiệp), ông nói: "Chú Út (tức soạn giả Chí Sinh- PV) đang viết một kịch bản lớn chuẩn bị cho ngày hòa bình, để trong thùng sắt ở căn cứ Long Sơn, phải về lấy viết tiếp". Nhưng nào ngờ, đó là lời vĩnh biệt của soạn giả Chí Sinh. Kịch bản ấy đã không thể hoàn thành, vĩnh viễn theo ông nằm trong lòng đất mẹ Cần Thơ.

"Các anh về như cánh én báo mùa xuân"

"Đồng bào thành phố mong các anh về như nắng hạn chờ mưa. Các anh về như cánh én báo mùa xuân, một mùa xuân hạnh phúc thanh bình..."- những ca từ trong chập cải lương "Hoa mùa xuân" do cố soạn giả Chí Sinh viết từ năm 1968 đã thành hiện thực vào ngày 30-4-1975, khi Cần Thơ được giải phóng. Nhắc về thời khắc "đất nước trọn niềm vui", trong lòng những văn công năm xưa nghẹn ngào vui sướng. 40 năm sau, nhắc lại lần đầu tiên "ra chợ", nhiều người đã rơi nước mắt, bởi lẽ văn công phần lớn đều xuất thân từ nông thôn, lớn lên theo cách mạng, chưa một lần biết nội thành Cần Thơ.

Thời điểm năm 1975, nghệ nhân Nguyễn Bá Thê (Minh Thơ) đang là Phó Đoàn VCCT. Ông nhớ lại, sau khi nghe Dương Văn Minh đầu hàng, ai cũng vui mừng nhưng chưa rõ tình hình chiến sự ra sao. Mãi đến chiều tối 30-4-1975, anh em VCCT đang đóng ở Xẻo Chôi (Long Thạnh- Phụng Hiệp) mới cử một đoàn gồm: Minh Thơ, Thanh Duyên, Út Phong, Minh Tuấn, do ông Minh Thơ làm Trưởng Đoàn ra lộ Băng Thạch (nằm trên tuyến Quốc lộ 1A, đoạn Long Thạnh- Phụng Hiệp ngày nay) để thăm dò tình hình. Vừa gần tới lộ, đoàn ngạc nhiên vì nghe tiếng reo hò. Hỏi ra, đó là lính ngụy giải giáp về với gia đình. Khi cả đoàn ra tới cầu Băng Thạch thì gặp đồng chí Sáu Hà (tức ông Nguyễn Trung Vinh- cán bộ Ban Tuyên huấn tỉnh), cùng nhau lên xe GMC do lính ngụy chở chạy thẳng ra Cần Thơ. "Lần đầu trong đời thấy nhà lầu, xe hơi, cờ bay rợp trời, nhân dân reo mừng chiến thắng, ai cũng ứa nước mắt vì mừng"- ông Minh Thơ nhớ lại. Trong bất kỳ hoàn cảnh nào, tình yêu, tâm huyết của VCCT luôn mãnh liệt. Ra đến lộ, thấy 2 chiếc loa treo trên cột cao ngất, anh em VCCT liền leo lên tháo xuống để phục vụ biểu diễn; ông Út Thành thấy bóng đèn trang trí liền tận dụng làm ánh đèn sân khấu... mà không biết rằng những thứ đó chợ Cần Thơ có bán chứ không còn kham khổ như thời ở đồng bung.

Sáng ngày 1-5-1975, cả đoàn VCCT ra tiếp quản thành phố, đến đâu cũng được bà con vẫy chào nồng nhiệt. Đoàn được bố trí ở khách sạn Phan Trung (khu vực gần bến Ninh Kiều), nghỉ ngơi, dưỡng sức để phục vụ bà con. Đạo diễn Trần Anh Thắng kể, lẽ ra Đoàn VCCT diễn suất tới 1-5-2015 nhưng đành gác lại vì không có địa điểm, an ninh trật tự chưa đảm bảo và dân đông, không tiên lượng được tình hình phục vụ. Sau đó vài ngày, đoàn về đóng quân ở Ô Môn diễn suất đầu tiên sau giải phóng tại sân vận động Ô Môn, thu hút hàng ngàn khán giả. Sau đó, Đoàn VCCT về Thạnh Hòa (Phụng Hiệp) đóng cứ, tiếp tục diễn phục vụ nhân dân, cổ vũ tinh thần yêu nước, công cuộc kiến thiết quê hương. Thời điểm này, đoàn có dựng vở lớn "Tiếng nổ đầu xuân" của tác giả Hoàng Hà, rất được khán giả yêu thích.

Tháng 2-1976, Chính phủ quyết định thành lập tỉnh Hậu Giang trên cơ sở sáp nhập TP Cần Thơ (khu Tây Nam bộ), tỉnh Cần Thơ và tỉnh Sóc Trăng. Đoàn VCCT, Văn công Sóc Trăng (Đoàn Chuông Vàng) và khu Tây Nam bộ cũng được sáp nhập, chia thành 2 đơn vị Đoàn Ca- Múa- Nhạc Hậu Giang do ông Võ Hồng Quang (tức Hai Ốt) làm Trưởng Đoàn và Đoàn Cải lương Hậu Giang do ông Hứa Văn Đủ (tức Bảy Đủ) làm Trưởng Đoàn. Có thể nói, kể từ đây, VCCT đã kết thúc sứ mệnh "văn công kháng chiến", "tay đàn tay súng" đầy tự hào và anh dũng để bước vào một giai đoạn mới. Tuy tên gọi VCCT không còn nhưng ngọn lửa của những nghệ sĩ cách mạng vẫn được trao truyền, gìn giữ cho đến tận hôm nay...

Bài cuối: Giữ lửa văn công